

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Димитър Зашев

за дисертационния труд на Иван Георгиев Колев

на тема „БИТИЕ И ВЪЗМОЖНОСТ. ОПИТ ЗА ЕКЗИСТЕНЦИАЛНА АНТРОПОЛОГИЯ”

за придобиване на образователната и научна степен ДОКТОР

Дисертационният труд на докторанта на самостоятелна подготовка към Катедра Философия при СУ „Св. Климент Охридски” Иван Георгиев Колев, озаглавен *Битие и възможност. Опит за екзистенциална антропология*, съдържа общо петнадесет параграфа, обединени в три глави: *Метафизичното място на човека, Генезис и конституиране* [на философската антропология], *Човешките модалности*; снабден е с *Увод* и *Заключение*, както и с приложения от библиографско естество – всички те съставляват общо 233 с.

В *Увода* е очертано тематичното поле на разгръщане на дисертационният труд, а именно: между екзистенциалната аналитика и философската антропология.

Ясно и еднозначно е формулирана изследователската позиция на автора и тя е: тази за съвместимостта на метафизиката с херменевтичната феноменология.

В глава първа, параграф първи *Метафизичният въпрос за мястото на човека* (един със самото заглавие скрит цитат от Шелер) се очертават някои общи онто-теологични проблеми и постановки из *Завета*, за да се насочи сетне читателят към темата за *Битието*, а и към библейския облик на битийната лексика.

В *Увода* авторът бегло е възсздал антиметафизицизма на ранния логически позитивизъм, за да потърси по-късно собствените извори на класическата метафизика.

Като начало той посочва, тук аз бих употребил една метафора на Гюте, „връзките на кръвно родство” между онтология и метафизика в Германия в началото на 18 век и то главно у авторитети като Александер Баумгартен и Христиан Волф. Колев вещо деконструира терминологичната слепка „Лайбниц-Волфова философия”.

Като цяло изложението на Колев върху докантовата немска метафизика е без съмнение приносно. В него е взето предвид и Хегеловото отношение към Волфовата философия – изцяло неизвестно до ден днешен в нашия културен контекст; фиксирано е различието между „школска метафизика” и „схоластическа метафизика” и т.н.

По този път на размисли възниква и блестящата изходна проблемна постановка на автора. Тя гласи: „Как да бъде съвместен онто-центризмът на старата метафизика с

епистемизма на новата философия”, а и сетне: налице ли е определено „пресечно място между онтологичната категориалност и егологичната понятийност”. Последното пък еo ipso ще рече: съществува ли, и ако да, каква, стикованост между онтология, психология и антропология в техния класически метафизически вид на фона на теологията.

Пишещият тези редове възприема като голяма теоретическа заслуга на рецензирания труд това, че в него за първи път в България се оценява in concreto значимостта на присъствието на Волф в историята на метафизиката (с. 25).

В чисто логико-методологически план дотук изтъкнатото ще рече, че в труда археологико-реконструктивно се проследява „диференцирането на философията на дисциплини или на части на философията” – естествена теология, физика, психология, космология - още при нейния произход у Волф.

Тук, както и навсякъде в дисертационния труд, теоретичното изложение се придържа стриктно към жанра *история на идеите* и именно като такова то свидетелствува за задълбочени, но пък и конкретни идейни, бих казал, интелектуално-архивни, познания от страна на автора за общия културно-идеен и исторически контекст на философстването в Европа до Кант, на архива на същото, а оттам насетне в един по-общ план и на самото това философстване (така из основи непроучвано у нас до ден днешен).

След Волф и Баумгартен идва ред на Рене Декарт. Предприета бива от автора една понятийна възстановка на онтологичния проект на Картезий за радикален преход от „обща метафизика” към „всеобща математика” и съответно за замяна на ens qua ens с ego cogito (с. 35).

И в изложението си върху Декарт Колев си остава архивно-конкретен, в което, според мене, е и чарът на целия му дисертационен труд. Колев не се придвижва в изложението си единствено и само на чисто именентно-текстово равнище, а такава е, знае се, интелектуалната привичка, така позната ни в националното ни философстване. Тъкмо обратното, Колев се насочва към идейно-архивно-конститутивни връзки и взаимоотношения и до ден днешен неподозирани от толкова наши национални читатели на Декарт (дори и от такива крайно талантиливи – като например Кирил Дарковски, Елена Панова и др.).

Вероятно по линия на духовната връзка на приемственост между Хайдегер и Франсиско Суарес ще да е бил интензивен изследователският интерес на Колев към *Метафизически диспути* на Суарес и в частност към делението на Метафизиката, на едната единна метафизика, на метафизики (естествена, човешка, ангелска). Изправени сме пред едно, специално желая да изтъкна, първо по рода си у нас историко-философско изложение върху метафизиката на Суарес.

Впечатлява интелектуалното умение на Колев, да въвежда изцяло *непознат* за българския философски читател *архив на идеите*. Тъкмо в това съм склонен да видя едва ли не водещата заслуга на целия му дисертационен труд: този дисертационен труд ни учи интелектуално и конкретно да архивираме идеите, включително и тези във философията.

Това е несъмнено и при очертаването на огромната тема на този труд: тази за реабилитирането на метафизиката след Кант.

Може би не бих се съгласил, че с тезата в изложението, че едва с Херман Лотце било наченало въдворяването на метафизиката собствено като етика. По-скоро бих възразил: та няма тъкмо това въдворяване не е начинанието още в *Метафизика на нравите*?

И все пак, отношението към метафизиката след Кант Колев ще разположи между полюсите на: критиката на метафизиката и на реабилитацията на метафизиката.

Основополагаща при деконструирането на метафизиката е за автора тезата му, че „метафизиката“ няма за единствена форма „всеобщата метафизика“.

Археологичният анализ на метафизиката навлиза в по-късните си етапи при Колев с това, че се насочва съответно към: времеността. И именно в този пункт на изложението настъпва истинската смяна на парадигмите. Изследователското решение на Колев е тъкмо: да потърси в темпоралността истинските обяснителни причини на „Метафизичното като такова“.

Придържайки се към вече стореното от Хайдегер, Колев откроява измерението на една метафизика на настоящето и долавя същото в семантичното ядро на Метафизичността като такава, а пък в един психо-познавателен, или съответно феноменологичен, план той изтъква представността.

Изложението би спечелило в този му пункт, ако, по мое мнение, Колев не би се придържал така стриктно към чуждоезични термини за охарактеризирането на представност, присъственост, настоящост и т.п. Все пак двойния аспект на „презентност“ – този на актуално-сегашното и този на отпред-присъстващото – присъства в използваната от Колев чуждица „презентационизъм“ и това съответно оправдава и използването ѝ.

Именно преходът от метафизико-битийна тематика към темпорална тематика прави за Колев остра и актуална антропологичната тематика като такава. Вярвам, че в това е острието на неговия методологически подход към темата. По моя преценка е новаторство изследователското ръководно допускане на Колев, че тъкмо антропологията би могла да ни помогне при отграничаването от презентационизма (с. 53).

С това си допускане, което далече надхвърля позитивисткия текст на упражняване на една антропология от англо-саксонски тип, сам Колев се изправя, осъзнавайки това, пред огромния теоретически проблем на своето дисертационно изложение: този за уясняването на категориите на модалността. Сбито изразено, изследователското решение на Колев е, да изтълкува „всяка класическа антропологическа есенция...в модално-екзистенциален хоризонт (с. 61). Може, разбира се, да се заяви, че подобно философско начинание в някакъв ракурс е в традициите на Хайдегер и все пак, то си остава във висша степен философски непосилно и прави чест на съответния му автор (в случая, на дисертанта).

В този контекст бих си позволил да обърна специално внимание на тематиката около „като“ (немското *als ob*) като ключова и за самия Колев, особено с прехождането на изложението му към модалността.

Аз намирам за своеобразно деконструктивно постижение на Колев това, че той ясно откроява състоялия се в европейската философия от началото на XX век мисловен преход от интенционалистска феноменология (все още тази на съзнанието у един Brentano) към фундаментална онтология /на Хайдегер/.

Острието на проблемната постановка на Колев в целия му труд съм склонен да доловя именно тук – в осъзнаването, от негова страна, а и в това, че застава и нас, читателите му, да осъзнаем, че: тъкмо „антропологичната хетерогенност модализира“ (с. 65). Ето го основното пред-решение от страна на дисертанта. То е зададо методологичния хоризонт на творбата му и го е заставило, стъпка по стъпка да успоредява анализите на възможността като модален ракурс с тези на антропологичното, телесното и психичното по протежение на целия дисертационен труд. И не можем да не се съгласим със заявеното, на с. 65, от изследователя на модализацията, че тя представлява „основателно затруднение“ (изразът, тук, разбира се, е мек). И именно това „затруднение“ изисква във философско-дисциплинарен план неотменно и попътно успоредяване на теорията на познанието, психологията и антропологията, както и попътно осъзнаване на ситуацията на философстването, установила се в Европа по времето на и съответно след Хайдегер.

Иван Колев, но това вече е конкретна тематична подробност, анализира идеята за психология и за етаблирането ѝ като наука в контекста, европейския контекст, на генезиса на философската антропология и то отново в идейно-архивен план. Знаменателно е, че изследването методически уверено приема *De Anima* на Аристотел като траен идеен пътеводител към осамоятелствуването на философската антропология като научен предмет, а по-сетне и като съответна философска парадигма. Анализите на *De Anima* в труда на Колев са първи по рода си в националната ни философска книжнина и в тях, с архиварски педантизъм, са отчетени ред съществуващи в Западна Европа и едва ли не класически текстове, посветени на това кратко произведение на

Аристотел. Значението му за институционализирането на западноевропейската метафизика не е оставено без внимание от страна на изследователя.

Огромното количество интерпретативни подходи към метафизиката, както и към нейния методологически и дисциплинарен статус, наличествващи в дисертационния труд, впечатлява.

Не по-малко впечатлява и високата филологическа и историографска култура на автора, проявена в същия този труд, лаконичността на стила му, конкретността на оценките в него.

Бих си позволил като заключение да дам едно пожелание за по-натъшна работа върху предложения дисертационен труд и това мое пожелание, което не непременно следва да бъде последвано, е: по-нататъшно насочване на изследователското внимание и към логосното, наред с антропологичното, начало, та да бъдат анализите на модалността във висша степен пълни.

Позволявам си горещо да препоръчам настоящия изследователски труд, написан и предаден от Иван Г. Колев под заглавието *Битие и възможност*, да бъде одобрен единодушно от научното жури и да му присъдена изискуемата образователна и научна степен Доктор.

29.06.2011.

Подпис:

София

/доц. д-р Димитър Зашев/